

Statsminister Syse: Ærede president! Det er godt å være i Island igjen, her hvor den nordiske arv er så godt tatt vare på, både språklig og kulturelt, og et land som dessuten har en slik geografisk beliggenhet at det kan minne oss om de større perspektiver som også bør være vår politiske virksomhet. Jeg vil bare som stikkord ha nevnt at jeg synes nettopp når vi er i Island at de tanker om "new atlantisism" som president Bush har fremmet, er politiske realiteter som også vi bør ta vare på.

Under generaldebatten på 3. oktober på Åland stod åpningene i Berlin-muren i sentrum. Mulighetenes Europa ligger nå foran oss, men de kommende år vil være preget av ustabilitet og usikkerhet. Tilbakeslag kan komme. Vårt kontinent vil være i oppbrudd og omforming gjennom dette tiåret og kanskje langt inn i det neste. De etablerte samarbeidsmekanismene i Vest-Europa har spilt og spiller en stabiliserende rolle, og de har i vår del av verden knyttet landene nærmere sammen i fredelige forbindelser. I 1990-årene må nettverket bygges ut på tvers av gamle skillelinjer, slik at stabiliteten i hele Europa kan bli tatt vare på på denne måten.

Under debatten i Mariehamn stod president Gorbatsjovs utspill om parlamentariske kontakter mellom Nordisk Råd og Sovjetunionen sentralt. Det er mitt syn at Presidiet den gang gav et positivt svar på Gorbatsjovs invitasjon. Nå planlegges kontakter mellom nordiske parlamentarikere og representanter for det Øverste Sovjet. Svaret og oppfølgingen er nettopp forankret i vår organisasjons tradisjon. Tradisjonen er at det nordiske samarbeidet har sitt fremste mål i å utvikle samarbeidet mellom våre fem land. Vårt forhold til land utenfor Norden har vi ordnet på forskjellig måte, men vi bør også arbeide for en utvidelse av kontaktene med demokratiske krefter i våre østlige

naboområder, i første rekke på områdene miljøvern, kultur og handel. Når det gjelder spørsmål om utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk, må man henholde seg til bestemmelsene i Helsingfors-avtalen, og den praksis som har vært fulgt siden, må være retningsgivende.

Mulighetene for utvidet samarbeid er mange, og bør videreutvikles. Kontakter mellom de nordiske parlamentarikere og representanter fra det Øverste Sovjet og andre østeuropeiske land vil kunne avdekke flere saksområder der samarbeidet kan utvides. De nordiske landene kan få mer ut av sin innsats overfor de nye demokratiene i øst dersom vi samordner vår innsats. Derfor holdes det også i dag i Oslo et møte mellom nordiske statssekretærer, som nettopp går ut på å drøfte utviklingen i Øst-Europa, Sovjetunionen og Baltikum, utveksling av informasjon om nasjonale tiltak og tiltak i multilateral regi, drøfte de muligheter som er for samordning og nettopp sørge for at det skal bli en fastere holdning i dette. Det er viktig at det møtet går parallelt med at vi er samlet her i Nordisk Råd.

Utviklingen i Øst-Europa åpner for store muligheter for et mer effektivt nordisk samarbeid. Jeg tenker i første rekke på miljø. Miljø samarbeidet mellom de nordiske landene er gitt en høy prioritet. Under denne sesjonen legges det frem ghandlingsplaner som skal trekke oss enda videre fremover. Men utviklingen i øst har gitt miljøspørsmålene en ny dimensjon. I takt med større åpenhet får vi bekreftet en virkelighet vi til nå har fryktet: I store deler av våre østlige nærområder hersker miljømessige katastrofetilstander. Både gjennom forurensning av Østersjøen og sur nedbør rammes vi av miljøproblemene i øst. Også i nord er virkeligheten skremmende,

kanskje særlig skrommonde. Forurensningene fra industri- virksomheten på Kola er i ferd med å true den økologiske balansen i de arktiske strøk. Vi vil ikke ha det slik. Vi kan ikke ha det slik.

Miljøtrusselen stiller krav til samlet innsats fra de nordiske landene. Betydelig nytenkning er nødvendig. I mange tilfeller kan og vil det være hensiktsmessig og mer kostnads- effektivt å investere i miljøtiltak i Øst-Europa fremfor ytterligere tiltak i egne land. Dette vil være investeringer i vårt eget miljøvern. Nordisk Råd kan bidra til å samordne den nordiske innsatsen. La oss utarbeide en regional strategi mot forurensning, der bl.a. teknologioverføring må utgjøre en viktig del. Det gir også store muligheter for våre bedrifter. Det er også en viktig side av det hele.

Utviklingen i Øst-Europa krever meget av vår oppmerksomhet. Likevel er det integrasjonen i Vest-Europa som i de kommende måneder vil stå sentralt. De to store sakene i de nordiske samarbeidsorganene i fjor var fremleggelsen av et program "Norden i Europa 1989-92" og den økonomiske handlingsplanen "Et sterkere Norden". Begge programmene knyttet de nordiske landene nærmere sammen i det bredere vesteuropeiske samarbeidet. Dermed styrkes også våre påvirkningsmuligheter.

EFTA-EF-prosessen går nå inn i en avgjørende fase. Nå må vi holde fast ved fremdriften i forhandlingene. En EØS-avtale bør og skal tre i kraft samtidig med gjennomføringen av det indre marked 1. januar 1993.

Men det er et omfattende avtaleverk som skal utformes og utvikles, og vi må finne frem til institusjonelle løsninger som sikrer de deltakende land medbestemmelse og innflytelse. Vi må ha en skikkelig fremdrift i forhandlingene, men også tid til

forsvarlig saksbehandling. "Push but not rush" var et uttrykk som gikk igjen under mine samtaler med EF-kommisjonens medlemmer i Brussel i januar. Jeg har forsterket mitt motto ^{til}: "Push hard, but not rush".

Fra enkelte hold spørres det om en styrking av EFTA og et nærmere samarbeid mellom EFTA og EF kan få konsekvenser for det nordiske samarbeidet. Og svaret er selvfølgelig ja, men ikke negative. Jo lavere hindrene blir mellom de internasjonale organisasjoner som vi har kryssende medlemskap i, desto større vil våre innbyrdes muligheter bli. Jeg synes det er interessant å minne om og referere til den stilling som Be-ne-lux-samarbeidet nettopp har innenfor EF. Det kan være en parallell som er verdt å ha i tankene.

En EØS-avtale vil legge et juridisk grunnlag for bedre konkurransevilkår for vårt næringsliv på det europeiske marked. Avtalen vil styrke samarbeidet mellom de 18 vesteuropeiske landene og det vil være til gagn for alle de nordiske landene. Jeg tror vi bestemt skal holde fast ved det uttrykk og den realitet som sier at markeder er som fallskjerm - de virker bare når de er åpne, og så får vi sørge for å åpne dem.

Det nordiske samarbeidet har historiske, kulturelle og språklige røtter vi skal styrke hverandre med i et utvidet Europa. Fire nordiske og to sentral-europeiske land bruker i dag EFTA som forhandlingsredskap overfor EF. Det er forskjell mellom Nordisk Råd og andre europeiske samarbeidsfora der våre land deltar. Jeg tror heller ikke at en EØS-avtale for flere nordiske land er endestasjonen i den europeiske integrasjonsprosessen. Det bare forsterker nødvendigheten av å holde fast ved vår spesielle arv og vårt spesielle fellesskap.

I kjølvannet av EF-samarbeidet ser vi fremveksten av et "Regionenes Europa", der regionalt samarbeid på tvers av landegrensene blir stadig mer utbredt.

På denne sesjonen legges det frem et ministerrådsforslag til et nytt nordisk samarbeidsprogram om regionalpolitikk. Det er meget viktig.

Internasjonalisering og integrasjon binder landene sammen. Den enkelte stat må søke sammen med andre stater - vår tids utfordringer må hente sine løsninger i et stadig bredere internasjonalt samarbeid. Det er en utvikling som bare vil tilta. Jeg hilser denne utviklingen velkommen. Men parallelt med dette vil jeg som troende nordist holde fast ved det nære nordiske samarbeidet. Nordisk Råd er vårt praktiske instrument. Vårt samarbeid og vår felles egenart som vekker interesse også utenfor vår lille del av verden, må vi sørge for å holde skikkelig i stand.